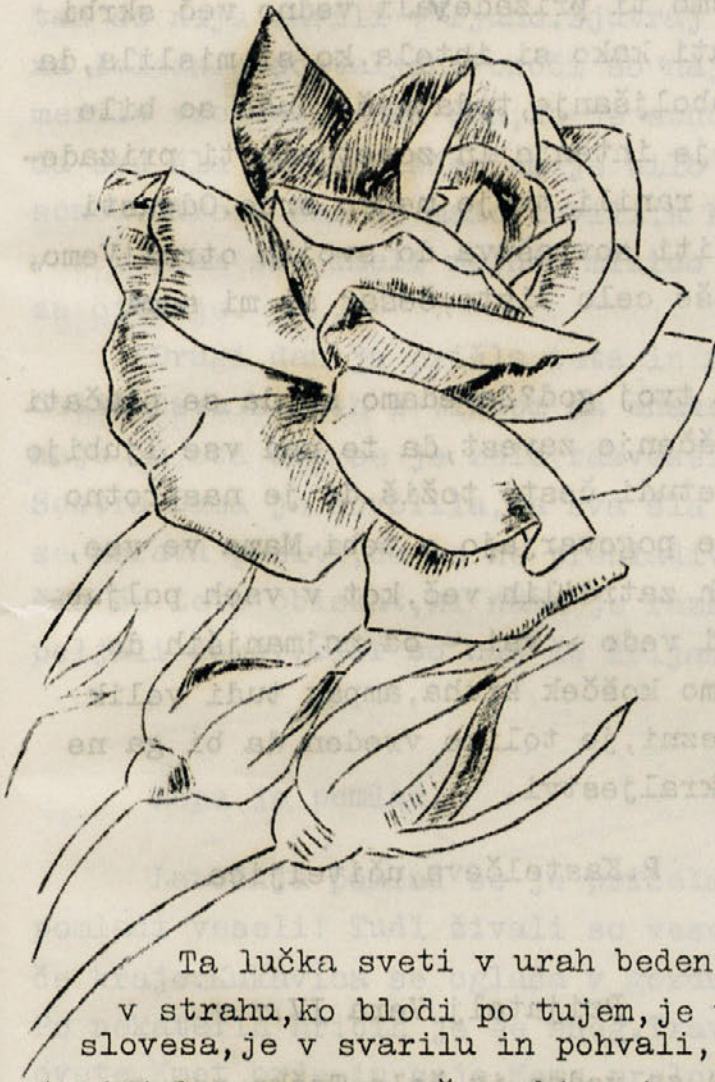

Iz naše 7 doline

1936/37

Izdaja Podmladek Rdečega križa v Sodražici.

Materam!

V najlepšem mesecu, posvečenem Devici Mariji, ki je v Nazaretu sklonila glavo, rekoč: "Glej, dekla sem gospodova", proslavljamo materinski dan. To je pravzaprav dan materinske ljubezni. Ta dan naj se vam, matere, daje novega poguma, da še v bodoče vztrajate in potrpite s svojimi otroci in s svojo družino. Ta dan se zbirajo otroci okrog svoje drage matere in ji čestitajo z izrazi ljubezni, hvaležnosti in spoštovanja. A kdor je nima več med živimi, se je spominja v molitvi.

Vemo, da je Bog za vsakega otroka prižgal v materinskem srcu lučko, ki mu sveti in ga greje na vseh potih.

Ta lučka sveti v urah bedenja, ko bolni otrok vročično hrope, je v strahu, ko blodi po tujem, je v veselju svidenja in v bridkosti slovesa, je v svarilu in pohvali, je v smehu, v solzi in v molitvi materini, ko pozno v noč prebira jagode svojega molka. Vedno in povsod nosi mati to luč v srcu za svojega otroka. Tej luči je ime ljubezen. Danes gre glas o materini ljubezni širom sveta. Na vsako srce potrka. Potrka na srca onih, ki matere svoje ljubijo in jim slađe sivo starost. Potrka na srca onih, ki so kdaj surovo zakričali ali celo zamahnili nad njo. Grenek kes jim ne da mirne ure. Potrka tudi na srca onih, katerim je luč materinega srca ugasnila v smrtni uri materini in so obsojeni na samotno tavanje v temni in mrzli tujini. --- O, ko bi se tem poslednjim hotela vrniti mati samo za hip, klečali bi pred njo in bi s skrbjo v očeh čakali na željo vsakega njenega pogleda in diha. Toda, kar je v grobovih, se ne vrne. O, vi vsi presrečni, ki vam še gori luč materinega

srca, ne bodite slepi od te ljubezni! Ponudite svojim materam mlade roke v oporo!

Mnogo krašnih del je že bilo posvečenih materam v čast. Toda vse to ni niti senčica onega priznanja, one pohvale in onih izrazov, kakršne v resnici zasluži ljubeče materino srce in težavno materino življenje, polno žrtev. Mati pozna vse lastnosti svojega otroka, ker je del nje same. Otrokova bolj rani tudi njeno mehko srce, otrokovo veselje najde odseva tudi v ljubeči materini duši. Mati je otroku vodilna pot življenja in resnične so besede pesnika: "materina roka giblje zibelko in vlada ves svet." Se spominjate otroci onih srečnih ur, ko ste sedeli v materinem naročju, ona pa vas je učila sklepati roke in šepetati: Oče naš. Da, mati, blaženi so bili tisti trenutki in zaman vzdihujemo danes in si jih želimo nazaj. Ko smo odraščali, smo ti prizadevali vedno več skrbi in bolečin. Dostikrat smo te čuli mati, kako si ihtela, ko si mislila, da spimo. Tisočkrat smo ti obljubili poboljšanje, toda naše duše so bile že zastrupljene! Pozabili smo na tvoje ihtenje in zopet smo ti prizadejali novih skrbi, te znova žalili in ranili tvoje mehko srce. Odpusti nam mati, saj tvoje srce ne more gojiti sovraštva do svojih otrok! Vemo, da si nam že nešteto krat odpustila, še celo tisto, šesar si mi sami nismo mogli.

Mati, kaj naj ti damo danes za tvoj god? Zavedamo se, da se plačati ne da tvojih žrtev! Naj ti bo v zadoščenje zavest, da te nad vse ljubijo tvoji otroci, četudi ne vidiš tega, četudi često tožiš, da je nasprotno res. Samo poslušaj najmlajše, kadar se pogovarjajo o tebi. Mama ve vse, mama zna vse! Kaj ni v teh preprostih zatrdilih več, kot v vseh poljubčkih in objemih? Pač res, mati, otroci vedo - vsi - od najmanjših do največjih, da ne odrežeš vsak dan samo košček kruha, ampak tudi velik kos ljubezni. In en sam tak kos ljubezni, je toliko vreden, da bi ga ne preplačalo sedem kraljic s svojimi kraljestvi.

R. Kastelčeva, učiteljica.

Ob slovesu iz šole. Prijatelj Vera IV. r. v.

Približuje se čas, ko bom odšla za vedno iz šole. Težko sem ga pričakovala, a prišel je vendar, mnogo prezgodaj.

Da, veselila sem se dne, ko bom za vedno zapustila šolsko klop, a ko se bliža ta dan, je moje srce vedno bolj žalostno. Sedaj stopamo v morje življenja. Če znaš plavati, boš priplaval na breg, kjer te čaka sreča, če pa ne znaš, boš utonil v razburkanih in nemirnih valovih življenja.

Kdo izmed nas, kateri bomo sedaj zapustili šolo, bo srečen, a koga bo zla usoda povedla v nesrečo?

Večkrat slišimo odrasle, ki pravijo: "Najlepši časi so bili takrat, ko smo hodili še v šolo!" A mi sedaj tem besedam ne verjamemo, ker nismo še začeli hoditi po trnjevi poti življenja.

Vedno se bom spominjala dobrih naukov, ki sem jih slišala v šoli in se bom skušala ravnati po njih, v veselje onim, ki so me učili in v zahvalo njim, ki so skrbeli zame!

V bolnici.

Rigler Jože III.a

O velikih počitnicah sva bila z bratom Vinkom v bolnici. Šla sva zato, da so nama operirali žrelnice. Peljala sva se zjutraj z vlakom. Spremljala naju je teta, ki naju je oddala v bolnico. Zdravnik naju je takoj pregledal. Drugi dan sva bila operirana. Moj mlajši bratec, Vinko, je bil prvi na vrsti, a takoj za njim jaz. Oba sva bila krvava in sva občutila precej bolečin. Operacija se je vršila ob eni uri popoldne. Potem so naju zavili v rjuho. Zjutraj nisva smela ničesar jesti. Spala sva na železnih posteljah. Ponoči so naju prišle sestre pogledat in so nama merile vročino. Drugi dan, ko je sonce posijalo, nama je sestra dovolila, da sva šla na dvorišče. Tam je bilo mnogo bolnikov, ki so se greli na soncu. Otroci smo se malo lovili. A kmalu so naju sestre poklicale nazaj v sebo. Tam smo imeli majhno mizico in sestre so nama razdelile knjige za čitanje.

Drugi dan je prišla teta in nama je prinesla hrušk in sliv. Razdelila sva si jih z Vinkom na enake dele. Četrty dan je prišla mama po naju in oba sva se je zelo razveselila. Vinko je kar jokal od veselja. Sestra nama je dovolila, da sva šla domov. Prej nama je še naročila, da se morava paziti, da se ne prehladiva. Preden sva šla iz Ljubljane, sva šla še teto obiskat, ki nama je razkazala mesto. Nato smo se veseli odpeljali domov, kjer so nas že željno pričakovali ata, bratec in sestrica.

Lepa je pomlad.

Prijatelj Vida II.a

Letošnja pomlad se je pričela na cvetno nedeljo. Kako smo otroci pomladi veseli! Tudi živali so vesele. Ptice selilke se vračajo v domače kraje. Kukavica se oglašča v gozdu. Dnevi se daljšajo, noči pa krajšajo. Po nekaterih hribih je še sneg. Travniki že zelenijo. Drevje zeleni in cvete. Kmet orje in seje. Mama prelopati na vrtu grede in seje zelenjavo in rože. Oče obrezuje drevje, cepi in sadi mlada drevesa. Otroci skočimo od jutra do večera na prostem. Po cestah je lepo. Dedi in babice se hodijo gret na sonce. Čebelice tudi že brenčijo po cvetlicah in nosijo med. Res, lepo je spomladi!

Studenček pripoveduje.

Belaj Ivanka II.b

Izviram izpod skale. Nad menoj prepevajo ptičice. Okoli mene raste zeleni mah in košato grmovje. Jaz pa tečem in skakljam po ozki strugi.

in se izliva v večji potok. S potoka narastem v široko reko, ki se konča v morju.

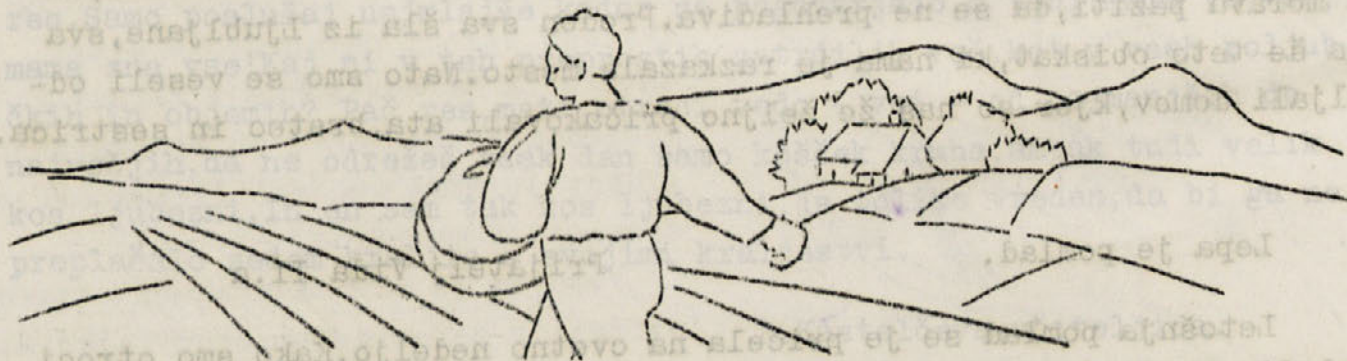
Kadi se njiva razorana,
po njej pa seme seje kmet. /A.Aškerc/

Prijatelj Milka III.r.v.l.š.

Pomlad je potrkala na kmetovalčevo okno ter ga zbudila k pomladanskemu delu.

Pomislimo malo, kako se ubogi kmetič trudi, preden se mu semensko zrnice izpremeni v tečen kruh! Razna so njegova dela, a prizadevanje je uspešno le tedaj, ako Bog blagoslovi delo njegovih rok. Trdo drži za težki plug, da se drobijo brazde na levo in desno, a po čelu se mu utrinjajo svetle kaplje znoja. Po oranju prevleče z brano, ki drobi grudnato prst ter rahlja površje. Po tem pa prime kmet v svojo krepko pest drobno zrnje, katero poseje z velikim zaupanjem v Boga, ki edini ima moč in oblast, da ukaže zemlji obraditi mnogoštevilni sad. Seme spravlja z brano pod površje, ki kmalu požene kal. Ko pohleven dežek namoči žejno zemljo, in ko toplo soncece ogreva s svojimi žarki mlade kaličke, se povzpnejo v rast, da nastanejo kaj kmalu lati ali klasje.

A kmetič ne pozabi prositi Boga, da ga obvaruje hude nevihte in toče, ki bi mu v trenutku uničila zlato klasje in bi bil ves njegov trud zaman.

Kako smo pogozdovali.

Urh Franc I.b v.l.š.

Gozd je veliko bogastvo za nas in državo. Iz gozda dobimo les za drva, pohištvo, stavbarstvo, rabimo ga pa tudi za izdelovanje raznih drugih potrebnih stvari, kakor papirja in svile. Gozd zaposluje nešteto delavcev, v njem dobivamo tudi nastiljo in gobe.

Pri nas je še mnogo goličav, kjer bi se lahko razprostirali gozdovi. Ker se zavedamo, da imamo od gozda velike koristi, zato tudi mi, šolska mladina, vsako leto pogozdujemo in sicer v šolski ogradi. Tudi letos smo se zbrali opremljeni z motikami ter odšli skupno na kraj pogozdovanja.

Ko je bilo vreme dovolj ugodno, smo odšli na delo. Najprej smo očistili prostor od suhih vej in plevela. Nato smo skopali jamice, v ka-

tere smo vsadili mlade smrečice in bore. Zasuli smo jih še s prstjo in poskusili, če so trdno vsajena. S tem pa delo še ni končano. Gojiti in redčiti bomo morali to mlado drevje, da bo nekoč lep gozd.

Ponosno bomo čez par desetletij gledali nanj v zavesti, da smo mi opravili to koristno delo. Če bomo pozneje, kot gospodarji v svojih gozdih tudi tako delali, bo vedno manj goličav in po naši lepi domovini se bodo razprostirali lepši in večji gozdovi kot sedaj.

Kako so na Vinicah kopali zaklad.

Nosan Draga III.b

Pri neki hiši so kupili mlade pujske in nesreča je hotela, da je eden od teh poginil. Kaj sedaj? Pre-tkano domače dekle, Urša, jih reši vseh skrbi. In kaj stori? Kakor hitro se je zmračilo, pobaše pujska v vrečo, ga dene na ramo, vzame v roko svetilko, ki si jo je bila že poprej pripravila, vzame tudi rovnico in gre skrivaj na hrib Malinšče in tam si poišče primerno mesto, kjer zakoplje pujska. Ravno takrat se je vračal z lova stari Blaž "Jagerbirt", pa opazi brlečo svetilko na Malinščah, in ves prestrašen premišljuje, kaj bi to moglo biti. Pride še malo bliže in se mu zdi, da vrag koplje zaklad. Spusti se v dir po vaške može in vpije kar od daleč: "Možje vstanite! Vrag koplje zaklad v rdeči kapi in plavih hlačah. Jaz sam sem ga videl, le hitro pojdemo, da ga odženemo, pa mu poberemo denar!"

Bila je vsa vas pokonci in pogumni možje so šli na delo z raznovrstnim orodjem. Za njimi je šla stara ženica z blagoslovljeno vodo, da bo hudobca odganjala in pomagala možem do sreče. Ko pa pridejo na imenovani hrib Malinšče, pa ni bilo ne lučke, ne vraga, bila je le majhna gomilica, katero je naredila Urša. "Aha", pravi Jagerbirt, "to je, ravno tukaj je kopal vrag. Kar mahnite možje in začnite kopat, da pridemo prej do zaklada".

Komaj pa malo odkopajo, zadenejo na poginjenega mladega pujska. Tiho so z dolgimi nosovi porazgubili domov.

Tatovi na sadnem vrtu,

Arko Marija III.b

V Zapotoku je živel star mož. Okrog njegove hišice se je razprostiral sadni vrt. V največje veselje mu je bila hruška, katera je neke jeseni prav bogato obrodila. Vabljlivo in bahato je razkazovala svoj dober sad in vzbujala poželjivost zlasti pri mlajših fantih. Toda stari mož je bil zvest stražar in je neprestano pazil na to svojo hruško. Premišljeval je, kako bi jo obvaroval tudi ponoči, slednjič mu pade rešilna misel v glavo.

Zmislil se, da bi bilo najbolje, če bi prenesel ponoči svojo posteljo tja, kar je tudi res storil. Dolgo časa ni mogel zaspiti ali končno ga je vendar premagal zaspanec. Komaj pa je dobro zaspal in začel vleči dreto, so pristopili fantje in odnesli moža s posteljo vred v sosedno vas Slatnik. Nato so se pa hitro vrnili in svobodno ter brez skrbi obirali najlepše hruške.

Ko se je mož zjutraj prebudil, je ugibal, kako je prišel s posteljo vred na tako oddaljeni kraj. Pa se je domislil, da so ga najbrže fantje odnesli, da so v miru obirali hruške.

Ko je prišel domov in je videl, da so najlepše hruške izginile, ga je popadla silna jeza. Vedel je, da se ne ubrani nadležnih obiskovalcev svoje hruške drugače, kakor da drevo poseka. In posekal ga je.

Ko je drugo leto drugod zorelo sadje, ni bilo o njegovih žlahtnih hruškah nič več sledu. Pa je starček imel mir in fantov ni skominalo več! A žal je bilo možu in fantom za njo - prepozno!

Vaški skopuh.

Debeljak Ludvik I.r.v.l.š.

Živel je premožen kmet, ki je bil silno skop za druge ljudi. Pred vežnimi vrati je bil privezan velik pes, ki ga je varoval pred nadležnimi berači. Imel pa je pridno družino in je rad dejal: "Mi vse sami storimo in vse sami pojemo". S tem se je hotel pohvaliti, kako so pridni in kako dobro živijo.

Nekoč je slišal v cerkvi pridigo o slabih knjigah. Župnik je rekel svojim poslušalcem, naj njemu prinesejo take knjige, ki jim mešajo glavo, da jih bo on uničil. Vesel je šel kmet domov. Drugo jutro je nesel v župnišče svojo davčno knjižico. Župnik se ni malo začudil iznajdljivemu skopuhu. A v župnišču je slabo opravil, zato je proti svoji navadi zavil v gostilno.

Med tem časom je prišel čevljar šivat na njegov dom. Gospodinja mu je nanesla velik kup raztrganega obuvala. "Veš kaj Mica, prinesi mi še v posodi malo vode, da bom imel za močit", pravi čevljar. Gospodinja

mu nato prinese vode v stari latvici, ki jo postavi na klop. Čevljar je močil posamezne kose usnja in šival starino. Voda v latvici je postala kar rdečkasta.

Proti večeru pride gospodar malo pijan domov in nagovori čevljarja: "O, si ti, France, le dobro zašij!" Ko pa zagleda poleg njega latvico na klopi, misli, da je mošt. Cele latvice mošta pa mu ni privoščil, zato ga poprosi: "Veš kaj France, tako sem žejen, daj mi no malo mošta, ki ga imaš tam v latvici na klopi." - "Kar vzemi si! Bog ti blagoslovi!" pravi čevljar. Gospodar gre h klopi, vzame latvico v roke, nagne in pije, pije, da vse izpije. Potem pa pravi: "Ah, koku rzne!" Čevljar je pa moral bežati iz hiše, da se je pošteno nasmejal nevošljivemu požrešnežu.

Drugi dan se je gospodar zbudil s težko glavo. Gospodinja mu pove, da pridejo mlatiči. "Pa ravno danes, ko sem tako bolan", pravi gospodar. "Kdo bi bil pa mislil, da se boš napil", se je hudovala žena. Gospodar se je kljub temu silil vse dopoldne delati, kar najbolj hitro je mogel, da so tudi najeti delavci hiteli. Opoldne pri kosilu je prav s slastjo jedel zelje in krompir. Ko je pa žena prinesla na mizo še veliko skledo štrukljev, se je začel potihem hudovati nad razkopavčno ženo. Le dvakrat je zajel, potem pa je položil vilice na mizo in rekel: "Kdor je božji, je sit". Mislil je, da bodo odnehali tudi mlatiči.

Ti so se pa spogledali in jedli kot za stavo. Hvalili so gospodinja, da ne zna nihče tako dobrih štrukljev skuhati kot ona. Ko je gospodar videl, da ne odnehajo jesti, je začel jesti še on. Ko so vse pojedli, je rekel: "Ko ne bi imela skleda dna, bi vi jedli do pekla."

Drugi dan so najeti mlatili pri sosedu. Skopuh je imel na vrtu lepo hruško, ki je bila tisto leto prav polna. Ker se je bal, da mu je ne bi kdo otresel, je imel zvečer okno odprto. Proti večeru so mlatiči naredili moža iz slame in v mraku ga je nesel neki mlatič na skopuhovo hruško. V vrhu je privezal dolg srobot, da so lahko mlatiči od daleč tresli hruško.

Skopuh je čul toliko časa, dokler je pri sosedu čutil mlatiče. Nato je šel spat. A komaj se vleže, zasliši, da nekdo hruško tresse. Hitro skoči pokonci, zgrabi puško, gre na hišni vogal in zavpije: "Takoј doli, če ne, takoј ustrelim." Mlatiči potegnejo srobot in znova se vsujejo hruške na tla. Skopuh pomeri in ustrelj. Črni mož pa še z večjo močjo potrese hruško. Skopuh ustrelj drugič. Zopet se potrese hruška. Kar groza ga je in si misli: "O, to pa ni navaden mož" in jo kar naglo odkuri v hišo, se zaklene in zleze na peč. Zaspati ni mogel vso noč. Ko se je zdanilo, je šel na vrt in zagledal slamnatega moža na hruški. Tedaj mu je bilo vse jasno.

Strah v bregu nad Zamostcem.

Veselj Jože I. a

Bilo je leta 1920, ko je rekel neki gospodar svoji ženici: "Vejš, Mica, v bregj lo trejba jt, nekaj bukev podrt ze árva, z Lojzom, sej je korajžen, jest se pa tud ne bojim, če pride nevej m kaj." Žena je bila zadovoljna, in odpravila sta se.

Žaga in sekira, vse je bilo priostreno, drugi dan pa hajd v breg, da se porušijo bukve za drva! Ko prideta na dotično mesto, ki sta si ga bila izbrala, reče oče sinu: "No, Lojz, zdeј pa kar "reštengo" dol z rame! Pa kamižolo in klabuk preč!" Fant vzame sekiro in začne izpodsekavati bukvo. Oče se pa še ozre okoli sebe, - kar zavpije: "Lojz, bejži-va, medved!" Pa odskočita oba na vse hlače, kar je bilo najbolj daleč mogoče. Lojze se spotakne in pađe, da si prebije koleno, ali časa ni bilo za jadikovanje, samo kalop, kalop čez Podgoro domov. Ljudje so jih izpraševali, zakaj tako bežita, pa nista mogla povedati od strahu, da je medved v bregu. Domov prisopihata vsa razgreta, gologlava in brez kamižol. Kot vihar bušita v vežna vrata, da so se kar sama odprla in je žena prestrašena zavpila: "Kaj pa je ze buožjo vuolo?" Ko so radovedni ljudje pritekli iz sosednih hiš in sta si malo opomogla, sta odgovorila: "Medved je v bregu."

Šele čez par dni sta se okorajžila, da sta šla po "reštengo", kamižolo in klobuke. Pa sta zmiraj oprezovala, kje bosta spet zagledala medveda. Ko prideta do orodja, pravi oče: "Lojz, tamlej je biu unkrat medved." Fant pogleda ves preplašen tja in pravi očetu: "Le - unu je šter oča, ne medved." "O, tristu judu" - pravi oče - "saj rejs, pa naju je toku zaplašilu, de sva ne vse hlače bejžala domu."

Če bi bila ptička...

Petrič Marija IV. r. v. l. š.

Če bi bila ptička, bi bila vesela! Letala bi z mehкими perutmi od zore do mraka po širnem svetu. Veselila bi se svobodnega življenja. Večkrat bi zletela visoko pod modro nebo, pozorno bi motrila s svojimi malimi očesi daljno zemljo pod seboj. Peletela bi pogosto, ko

bi se prebujala narava iz zimskega spanja, nad širne gozdove. Sedla bi med zelene veje visokih bukev ali vitkih jolk, žgolela bi veselo pesemco o prebujenju življenja... Nato bi krožila nad pisanimi logovi in travniki, kjer bi cvetele rožice in brenčale marljivo čebelice.

Včasih bi poletela tudi nad naša lepa mesta; tam bi gledala skozi okna k bogatim meščanom. Potem pa še v revna predmestja, kjer bi zapela pesem o upanju v bogastvo in srečo, v tolažbo bednim delavskim družinam.

Da, če bi bila ptička, poletela bi tudi na Oplenac, kjer počiva blagopokojni kralj Aleksander Zedinitelj, zapela bi mu s svojim drobnim kljunčkom mil. slavospev.

Ko bi se po dolgem letanju vrnila domov, bi počivala v hladni senci zelene in dišeče lipe. Nalahko bi se pozibavala na tenki vejici in žgolela tako otožno milo, da bi trepetalo srce ljudem, ki bi sedeli v večernem hladu na klepi zunaj pred hišo in poslušali moje petje. Rahle sapice bi raznašale blagi vonj lipovega cvetja in moj spev bi zazibal pridne otročičke v zlato sanje.

Jutranja zora bi me zbudila. Brž bi zapela Stvarniku v pozdrav! Spremljala bi pobožne žonice, ki gredo zjutraj k šmarnicam. Sedla bi na visoki evharistični križ pred našo župno cerkev in otožno cvrčala v spomin na Križanega.

Od tu bi poletela čez polje in delala s svojim petjem kratak čas pridnim delavcem pri njihovem težkem opravilu. Mimogrede bi iskala hrane za svoj lačni želodček.

Ko bi se približovala jesen, bi bile moje pesmi vedno otožnejše. V pesmih bi se poslavljala od rodnega kraja. Ko bi zapihale prve mrzle sape, bi se s prijateljicami odpravila na daljno pot. Od obale Jadranskega morja se kar ne bi mogla ločiti. A v deželi, kjer ni zime, ne bi bila srečna, preveč bi hrepenela po ljubljennem rojstnem kraju.

Boljše je, da nisem ptičica, ampak to, kar sem.

Zaklad in divji lov.

Oblak Ciril III. r. v. l. š.

Leta 1889. so pokojni Grdinov oče po naših hribih nakupili lesa za trame, tako tudi od mojega starega očeta in drugih sosedov pod Vrnilekom.

Nekega dne se pojavita pri mojem sterem očetu dva tesača iz Rakitne. To sta bila Matevž in njegov sorodnik Martin. Vprašala sta, kje ima Grdinov oče nakupljene smreke in ob enem še zaprosila, če bi lahko hodila k nam nočevat, kar jima je naš stari oče rade volje dovolil.

Ker sta bila moža precej zgovorna, je razumljivo, da ni bilo ob dolgih zimskih večerih pripovedovanja ne kraja, ne konca. Tako je med drugim nanesel pogovor tudi na skrite zaklade, ki se baje še nahajajo v naši zemlji.

Znano je, da so iz naših krajev že v starih časih mnogo hodili v hrvatske gozdove, med temi je bil tudi pokojni Petrač iz Žlebiča, ki je ostal tam kar pozimi in poleti. Ko se je nekoč krepčal v gostilni s čašo vina v roki, stopijo v sobo do zob oboroženi bradati možje. Začeli so se razgovarjati o tem in onem, med pogovorom vprašajo Petrača, od kod je dcma in ko dobe odgovor, se bradati možje spogledajo, nato pa mu pravi poglavar: "Ti gotovo veš, kje je Nova Štifta in kje Sv. Gregor. Med Novo Štifto in med Sv. Gregorjem stoji na visokom hribu vas, po imenu Sinovica. V bližini te vasi se nahaja prostor, s katerega se vidi k Novi Štifti in k Sv. Gregorju naravnost v male line, na tistem mestu je zakopan zaklad. Ker pa mi ne mislimo več iti v tiste kraje, pojdi domov in ne muči se tu po teh gozdovih ter skoplji zaklad!"

Petrač pride domov, išče in išče, toda opisanega prostora ne more najti.

Ko zvesta to Matevž in Martine, se spravita takoj v nedeljo popoldan na delo, dobro preiščeta vse, kjer bi mogel biti tisti srečni prostor, dokler se jima v resnici ne posreči dobiti mesta, od koder sta videla tako k Novi Štifti, kakor k Sv. Gregorju v male line. Vesela sta prišla na naš dom ter sporočila staremu očetu veliko novico.

Med vasovalci, ki so se tisto nedeljo, kakor druge večere zbirali pri nas in uganjali dovtipe, je bil tudi vaški mešetar, po imenu Janez Pintar, znan daleč na okrog, ne samo kot dober mešetar, temveč tudi kot velik šaljivec.

Pogovor je nanasel na tako imenovani divji lov, ki je tisto zimo posebno razburjal ljudi. Možakarji so ugibali, kaj bi to moglo biti, večinoma so bili mnenja, da povzročajo to duhovi ortneških graščakov. Ta divji lov se je pa vršil takole: Slednji večer se je zaslišal od Velike Gore glas pasjega lajanja, ki se je premikal z veliko hitrostjo na Kobilu, od tu na Vrnilek, dalje proti Hudemu koncu in proti ortneškemu gradu. Vmes se je slišalo tudi pokanje pušk. Pri ortneškemu gradu se je pa začelo znova ter je divjal ta divji lov po isti poti nazaj proti Veliki gori. Kot smo že omenili, se je to vršilo noč za nočjo med 10. in 2. uro.

Ko so možakarji o tem modrovali, sta se naša znanca Matevž in Martine pripravljala, da gresta izkopat zaklad kljub temu, da sta bila kakor vsi drugi tudi onadva mnenja, da ni dobro tistemu, ki je med divjim lovom zunaj. Razen krampov in lopat, sta vzela s seboj precej korajže in mojega strica Franceta, takrat komaj 14 let starega dečka, v veri, da se jima ne bo nič hudega zgodilo. Francetu sta naročila, da se ne sme med potjo, in pri kopanju zaklada nič govoriti, zato so tiho odšli; bilo je okrog pol enajste ure ponoči.

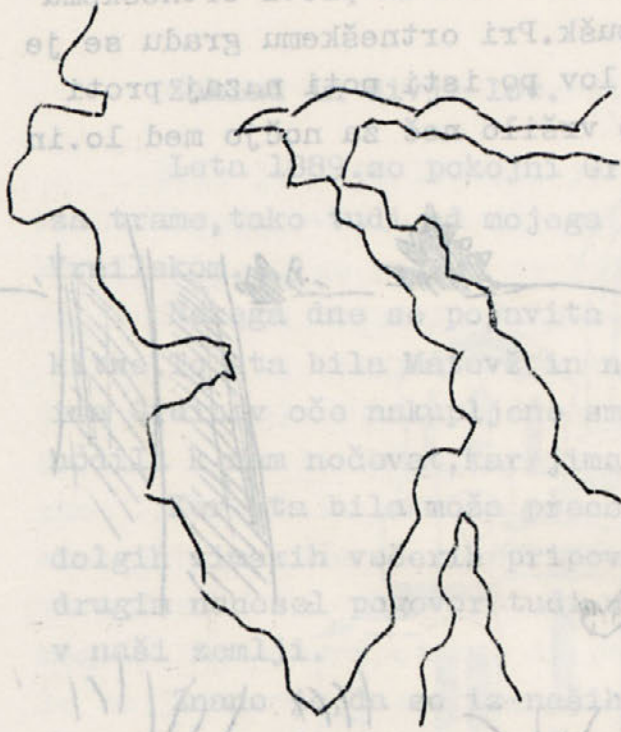
Prostor, od koder se vidi k Novi Štifti in k Sv. Gregorju v male line, je na koncu naše "široke njive". Ko tako kopljejo že dobre pol ure, ne da bi prišli do zaklada, se začne v Veliki gori tisti preklicani divji lov. Ker niso smeli med seboj govoriti, so si dajali z rokami znamenja, popadali so na tla in se vlegli na levo stran, ker so slišali, da se mora tako storiti, kadar se zasliši pokanje divjega lova. Ker pa lova le ni hotelo biti konca, so bili naši znanci od strahu in seveda tudi od mraza, vsi trdi. Stric France se je prvi naveličal te komedije in

zakričal: " Stric Matevž, jest grjem damu!" ter jo ubral proti domu. Za njim, dečkom 14 let, sta jo pa uvrila možakarja Matevž in Martine, ne me- neč se za krampe in lopate, ne za zaklad.

Vsi preplašeni prisopihajo domov s trdnim sklepom, da zakladov oni ne bodo več kopali, naj jih le poskušajo drugi, če se jim ljubi.

Moje potovanje.

Ličen Zmago III.a

Ata mi je obljubil, da pojdem z njim na obisk k sorodnikom v sončno Goriško. Težko sem pričakoval tistega dne. Zvečer sva šla s sestri- co zgodaj k počitku. Ob štirih zjut- raj naju je mama zbudila in sva se napravila. Ko smo se mi umivali in oblačili, nam je mama pripravila to- pel zajtrk. Ko smo pozajtrkovali, smo šli na voz, ki je čakal na dvo- rišču. Težko smo se poslovili od ma- me in tete. Potem smo se odpeljali proti Rakeku. Že vožnja z vozom nam je bila zelo všeč. Vozili smo se po Boncarju. Jaz sem se čudil velikim in strmim ovinkom. V hladni zori smo se počasi pomikali naprej. Nekje

sredi klanca smo zagledali mlado srničko, kako je urnih skokov bežala preko ceste. Kakih 100 metrov nad nami se je ustavila in nas gledala nazaj. Voznik je ustavil konja in tako smo se nekaj trenutkov gledali. Potem je srnička zbežala, mi pa smo nadaljevali pot. Prišli smo malo naprej od Nove vasi in atek nama je pokazal vrh planote nekaj, kar nisem še nikoli videl. Več brezmotornih letal se je spuščalo v lepi vijugi na tla.

V daljavi sem videl Cerknisko jezero in potem smo dospeli na Rakek. Od tam do Postojne smo se peljali z vlakom. V Postojni sem vi- del tuje železničarje in orožnike. Ker smo imeli dovolj časa, smo si o- gledali Postojno. Bili smo tudi pred vhomom podzemeljske jame, le škoda, da takrat ni bila odprta. Jama ima največ obiskovalcev o binkoštih. Vi- del sem ozke tračnice pred vhomom, ki služijo električni železnici. Ob štirih popoldne smo se odpeljali proti Rihemberku, kjer je dom mojega strica. Par dni smo ostali tam na obisku.

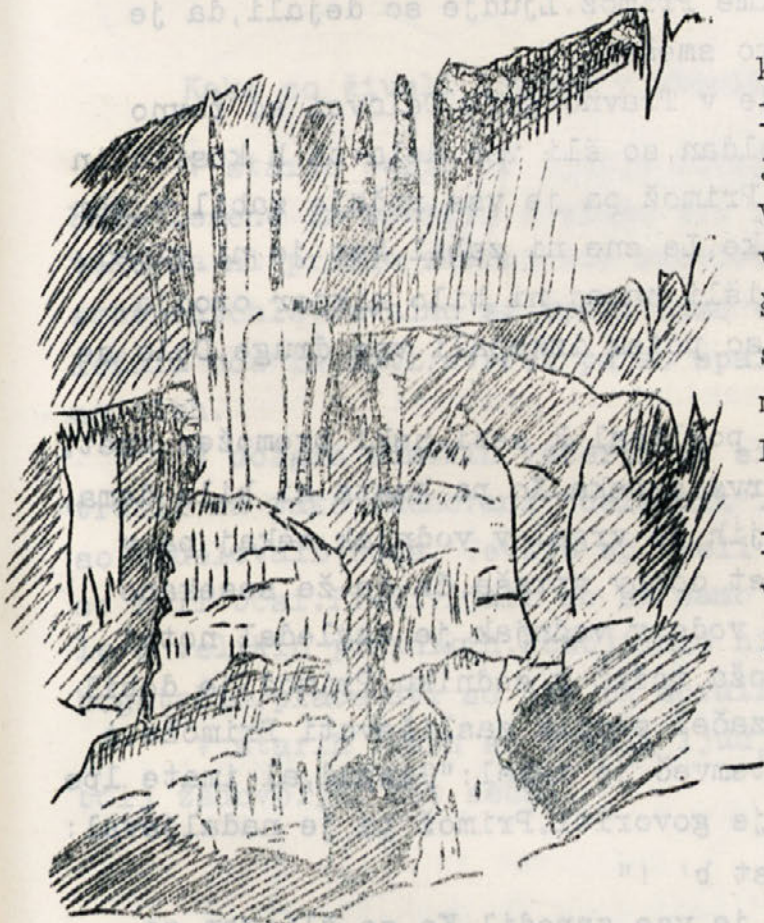
Kako lepo je bilo, ko sem v vinogradu trgala sladke grozdje, diše- če breskve in kot med sladke fige. Enkrat smo se peljali v Trst. Že iz vlaka sem zagledal morje. Potem smo se peljali še z ladjo v Miramar in kmalu nato zopet domov.

Moj izlet v Postojnsko jamo.

Kovačič Vida I.a v.l.š.

Težko sem pričakovala letošnje binkoštno nedelje. Dogovorili smo se namreč, da pojdemo v Postojnsko jamo.

V nedeljo zjutraj smo se odpeljali z avtomobilom. Spočetka sem bila zaspana, toda pozneje, ko sem ogledovala nove pokrajine, mi ni bilo več do spanja. Peljali smo se čez Boncar, Novo vas, Grahovo, kjer sem videla od daleč Čerkniško jezero, ki ni še popolnoma usahnilo. Kmalu smo bili na meji v Planini. Imeli smo nepriliko, ko smo prišli čez mejo in stopili na italijanska tla, kjer žive naši ljudje. Prvič v življenju sem hodila po zemlji, ki pripada drugi državi. Ko smo prišli v Postojno po lepi asfaltirani cesti, smo odšli proti jami, kjer je čakalo že ogromno ljudi. Ob eni uri popoldan so odprli Postojnsko jamo. Joj, kako lepo je tu, da si človek misliti ne more! In vso to lepoto je napravila narava sama.

Kapniki so nepopisno lepi. Nekateri so podobni zastorom in se lesketajo v mavričnih barvah. Po jami vozi električna železnica. V veliki dvorani je bil napravljen velik italijanski grb in ves okrašen z električnimi lučkami. Bili smo na gori Kalvariji, a v novo jamo, imenovano Rajski vrt, nismo šli. Bili smo že preveč utrujeni.

Po triurni hoji smo prišli iz Postojnske jame in se kmalu nato vrnili domov. Izlet v Postojnsko jamo mi ostane za vedno v spominu.

Kako sem gospodinjala na binkoštno nedeljo.

Vesel Lojzka I.a v.l.š.

Ko smo na binkoštno nedeljo zjutraj vstali, sta ^{se}ata in mama odpravila na izlet preko meje, v Postojnsko jamo. A meni sta izročila v oskrbo vso našo družino, in vse kar je bilo treba storiti pri hiši, kakor kuhati, nakupati živino, prašiče itd. Tako sem imela ves dan dovolj dela in skrbi. Najbolj me je skrbelo to, kaj bosta rekla ata in

mama, kadar bosta prišla domov. Ko sta prišla pozno zvečer domov, sta me pohvalila, da sem vse prav storila. Zelo sem bila tudi radovedna, kaj sta nam lepega prinesla. Ata je kmalu potolažil mojo radovednost in nam razdelil darove, kakor: pomaranče, češnje in še razne druge stvari. Sedaj nam pripovedujeta o lepoti Postojnske jame, o krasnih kapnikih, mnogovrstnih kipih, raznih naravnih zastorih in drugih čudovitih stvarih, ter o reki, ki teče skozi jamo.

Ljudi je bilo na tisoče in tisoče, od vseh strani, vseh narodnosti, največ je bilo Jugoslovanov. Pravijo, da ni bilo že 20 let toliko ljudstva v Postojnski jami kakor letošnjo binkoštno nedeljo. Gotovo je tudi lepo vreme k temu pripomoglo.

Čudni Primož.

Arko Anica I. b v. l. š.

Živel je mož, ki mu je bilo ime Primož. Ljudje so dejali, da je neumen, a v resnici je bil samo tako smešen.

Nekoč je šel po poti, ki pelje v Travno goro. Delavci so ravno pct popravljali. Ko je zazvonilo poldan, so šli vsi delavci h kosilu in pustili orodje kar na mestu dela. Primož pa je vse ročaje zabil v zemljo tako, da se se videlo samo motike. Le ene ni zabil, ker je ni videl. Nato je šel dalje. Ko so delavci prišli nazaj, ni bilo nikjer orodja. Samo eno motiko so našli, s katero so potem izkopali vse druge. Delo se je nato zopet nadaljevalo.

Ko je šel Primož dalje, ga je poklical k sebi neki premožen kmet. Rekel mu je, da naj do večera vsa drva seseka. Ko pa kmeta ni bilo doma, je Primož nekaj drv sesekal, nekaj jih je vrgel v vodnjak, nekaj pa v potok, ki je tekel mimo. Ko pride kmet domov, vpraša, če je že sesekano. Primož pritrdi. A ko je šel kmet po vodo v vodnjak, je zagledal notri drva. Razsrdil se je in je šel Primoža tožiti k sodniku. Primož je dobil poziv. Ko so bila že vsi zbrani, je začel sodnik zasliševati Primoža. A Primož ni odgovarjal na vprašanja, temveč je rekel: "Gespuđ, al imate lpe hlače!" Sodnik je začel nato ostreje govoriti. Primož pa je nadaljeval: "Gespuđ, zemejnete ze vaše hlače, jest b'!"

Sodnik se je razsrdil in jih je vse zapodil. Ko so šli ven, se Primož zasmeje: "Ha, ha, pa sm vas ugnou!"

Tako se je čudni Primož rešil vsake kazni.

Naš mlin.

Mihelič Albina I. b v. l. š.

Že precej let je od tega, kar smo pri nas postavili mlin, ki ga žene včda, izvirajoča iz treh izvirov: iz Kadice, Podskale in Gradišča. Vsa ta voda se izliva v lesene žlebove. Po njih teče dalje in pada na mlinsko kolo.

Mlin je na tri kamne. Eden melje belo, drugi črno, tretji pa koruzno moko. Kadar se kamen preveč ogladi, ga moramo sklepati z železnim kladivom, ki je na obeh koncih priostreno.

Imamo tudi stope, v katerih stopamo proso in ječmen. Stopano proso ali ječmen moramo nazadnje še presejati na rešetu, da se s tem odstranijo pleve. Iz prosa dobimo lepo rumeno kašo, iz ječmena pa ješprenj. Kadar stopamc, se mora kolo počasneje vrteti.

Pri kolesu so razni vijaki, s katerimi vzdigujemo ali stiskamo kamne, da dobimo tako moko, kakršne si želijo ljudje. Zmleto moko stresamo v vreče. Na vsaki vreči je zaznamovana vas in hišna številka. To je potrebno zato, da se vreča ne izgubi ali zamenja.

Lepo je poslušati ropotanje mlinjskih koles in šumenje padajoče vode. Saj tudi pesem poje: "Ko mlinček ropoče in voda šumlja, srce mi veselo igra."

Kako so živeli ljudje v starih časih. Škulj Lojze I. a v. l. š.

V starih časih so ljudje živeli bolj skromno kot sedaj. Hiše so bile lesene in pokrite s slamo ali z deščicami. Okna so bila majhna, tako, da ni prišlo skoraj nič svetlobe v stanovanje, vsled tega so bile sobe zatehne. Navadno so imeli samo eno posteljo pri hiši. V njej sta ležala oče in mati, otroci pa so spali na peči, pa klopeh, ali celo kar na tleh.

V dolgih zimskih večerih so si svetili s trskami, ki so jih pritrdili na tako imenovani "celesnik". Oblačili so se v platno, katerega so izdelovali doma. Čevlje so imeli samo za v cerkev, ob delavnikih pa so bili bosi. Preživljali so se samo z domačimi pridelki, kruh so pekli le o velikih praznikih. Posojilnic ni bilo. Denar so si izposojavali pri bogataših, plačevati so jim pa morali visoke obresti za to.

V starih časih so živeli ljudje bolj skromno, a so bili skoraj bolj zadovoljni kot sedaj.

Brezuspešno prizadevanje. ....

Tonček se je odpravljaj v mestne šole. Stric ga je hotel odvaditi prehudega zavijarja, da ne bi bil sošolcem v posmeh in ga učil:

"Reci, kakor jaz: Mesec sveti".

Tone: "Majsec svajti".

Stric: "Ne, ne; poslušaj: Mesec sveti".

Tone: "Mesec svajti".

Stric: "Ne, no že gre. Le poskusi še enkrat".

Tone: "Majsec svajti".

Zgodovina naše hiše. Anđoljšek Jože I.b.v.l.š.

Pred nekakimi 50 leti je bila sezidana naša hiša v Žimaricah. Prejšna je bila stara, lesena in ni imela dimnika. Takrat so užigali še s kresilno gobo in niso poznali svetilk.

Nekega dne, ko so mati od mojega očeta belili žgance, se je mast vnela in ogenj je švignil iz polne ponve v leseno tramovje. Hitro se je ogenj razširil in vsa hiša je začela goreti. Rešili so komaj golo življenje, a obleke skoraj nič. Moj oče so kmalu nato dali sezidati novo hišo. Ker niso imeli dovolj svojega denarja, so si ga morali izposoditi. Hiša je bila kmalu dozidana. Je pritlična in ima precej velika okna. Pred hišo je trta, oreh, dve zelo stari češnji in češplje. Blizu hiše je tudi dober studenec.

Taka, vidite, je moja rojstna hiša!
Meni je ljubša kot vsaka tuja palača!

Roparji v ribniški dolini. Debeljak Ludvik I.b.v.l.š.

Pred dobrimi 100 leti so obiskali roparji tudi naš kraj z namenom, da oropajo ribniško graščino. Bilo je v jeseni, meseca novembra. V Danah pri Jernejevih so dobili čevljarja iz Ribnice na dom, da napravi čbutev za družino. Zvečer je prišlo več sosedov v vas, ker so radi poslušali zgovornega čevljarja. Med vsakdanjimi pogovori so odpro vrata in v sobo udere 24 roparjev. Bili so oblečeni v zimske suknje s kosmatimi kapami na glavi. Imeli so puške in okovane palice, za pasom pa nože in pištole. Govorili so v hrvatskem jeziku. Njih poveljnik je takoj

D.L.

ukazal, da ne sme nihče oditi iz hiše. Vprašal je po gospodarju in gospodinji. Gospodinji je velel skuhati žgancev za 24 mož in jih dobro zabeliti. Gospodinja je res šla kuhat. Med tem časom pa je poveljnik izpraševal, koliko hoda je do Ribnice in še druge podrobnosti. Nazadnje pa je rekel, da jim mora iti gospodar kazat v Ribnico pot. Ko so se najedli, so se odpravili na pot. Gospodar je rekel, da bodo šli po kolovozni poti in se spogledal s čevljarjem. Ko so odšli, je čevljar

odhitel za njimi po bližnjici čez hrib Tintovec v Ribnico ter jih pretekel. V gradu je povedal, kakšen obisk dobijo. V naglici so obvestili nekaj ljudi. Grad so pustili odprt ter ga zastražili. Ko so roparji prišli v grad, je straža zaprla vrata. Tedaj so roparji spoznali, da so se ujeli, pa so se udali brez boja. Straža jih je zvezala in zastražila. Ko so pa med stražniki zagledali čevljarja, so takoj vedeli, da jih je ta izdal. Roparski poveljnik mu je rekel: "Da sem vedel, da nas boš ti izdal, bi ti bil jaz glavo odrezal, ko sem te zagledal v onem selu."

Roparje so odpeljali na vozech v ljubljanske zapore, kjer so dobili pošteno plačilo za svoje rokodelstvo.

Spomin na stričevo novo sveto mašo in začetek svetovne vojne.

Stupica Stana IV.r.

Dne 26. julija 1914. je moj stric Jože opravil prvo sveto mašo. Slovesnost se je vršila v Ljubljani. Udeležili so se je moja stara mati, kot mati novomašnika, potem moja mama in ata, novomašnikova sestra, moja starejša sestra Marija in več sorodnikov. Mama mi je povedala, kako se je ta slavnost izvršila:

Že prejšni dan so se peljali v pokritem poštne vozu iz Sodražice do železniške postaje Ortnek, ker takrat še ni bilo postajice Žlebič - Sodražica. Bilo je silno neugodno vreme. Grmenje in treskanje združeno s silnim dežjem, a vendar je prav malo kalilo veselje, saj so bili pod sterho. Na postaji Ortnek so se vsedli na vlak, ki jih je odpeljal v Ljubljano.

Ravno tisti večer se je imelo odločiti, ali bo res vojna med Srbijo in Avstrijo. Vsa Ljubljana je v strahu pričakovala, kakšen bo odgovor Srbije. Naš ata je šel večkrat na ulico, da bi se prepričal, kako je s to zadevo. Okoli polnoči pa pride ata na stanovanje, kjer so prenočevali in naznani, da je Avstrija napovedala Srbiji vojno, ker

srbska vlada ni sprejela poniževalnih pogojev, katere je stavila Avstrija.

Vsi so se ustrašili grozne besede "Vojska". ženske so začele jokati in ata je imel precej truda, da je potolažil proplašene sorodnice. Potem so šli vsi na ulico in videli v električni svetlobi, bleščeče besede "Vojska" "Mobilizacija". Nikdar ne bodo pozabili prizorov, ki so se vrstili tedaj. Silno vpitje, vmes glas trobent, povelja vojaštva, ropotanje vozov, se je mešalo po ljubljanskih ulicah. Vsled tega vrvenja so se umaknili z ulice na stanovanje, kjer so prencčevali in trdnj zaprli vrata. Da bi kdo od njih tisto noč zaspal ali zadremal, o tem ni bilo niti govora.

Ko se je naslednji dan zjutraj zdanilo, so strah pred vojno nekoliko potlačili, da so se dostojno pripravili in odšli v lepo uršulinsko cerkev, ki je bila praznično okrašena za slovesnost nove svete maše. Prišlo je mnogo drugih povabljenih svatov, in nazadnje g. novomašnik z več duhovniki. Na koro so se oglasile veličastne orgle in lepa pesem "Novomašnik bod' pozdravljen". Peló se čestite sestre uršulinke z znano, le njim lastno dovršenostjo.

Po končani slovesnosti v cerkvi, so se novomašnik in svatje vsedli v pripravljene kočije in se peljali do Rokočelskega doma, kjer je bilo pripravljeno v ozaljšani dvorani slavnostno kosilo. Veselje jim je grenila le misel na vojno.

Med povabljenimi svati je bilo tudi nekaj mož, vojnih obveznikov, ki so morali takoj odriniti na vojno, "ker tako je velel domovine ukaz".

Odhajajočim je v slovo g. novomašnik spregovoril tolažilne besede, z upanjem v lepšo bodočnost. Potem so zapeli pesem "U boj"! Navdušenje je opogumilo odhajajoče vojake, da so glasno zavriskali. Takoj se je pojavil v dvorani policijski stražnik in izjavil, da je zdaj prepovedano vsako glasno petje in vriskanje, ker je vojno stanje.

Tako so obhajali slovesnost nove svete maše na isti nepozabni dan, ko se je začela svetovna vojna.

Svetovna vojna. Škapin Stazika I. b v. l. š.

Prvih šest mesecev se je mojemu očetu v vojni še precej dobro godilo. Bil je v Ljubljani za ordonanca. Potem je šel 1915. leta na italijansko in koroško fronto. Tam je plel žične ograje in zanke. Dne 23. maja 1915. se je pričel boj na prelazu Plekna. Tam so se borili en mesec. Potem je šel v pnenemčeni Šmohor, ki leži v lepi Zilski dolini, kjer je bilo hrane in obleke dovolj. Pešci so se le malo borili, ker je bilo največ topovskega ognja. Dne 14. marca 1916. je bil premeščen v Gorico. Bil je kupovalec prehrane. Hočil je vsak teden skozi Vipavo do Razdrtega. To so bili njegovi zlati časi, užival jih je žalibog le

malo časa, kajti 18. junija 1916. je bil odposlan v kader v Celje, od koder je šel k Sv. Gabrijelu. Tam se je vlačil kakor kača po strelskih jarkih. Granate so padale kakor toča. Napadi na nož in z ročnimi granatami so bili pogosti. Spal ni včasih po osem dni. Hrane niso dobili, ker je sovražnik obstreljeval nosače. Čez dva meseca je prišel v rezervo v Ajdovščino. Od tam je pobegnil domov v Vipavo, da se je očistil golazni in da se je malo pokrepčal. Čez osem dni se je povrnil nazaj k četi. Komaj je šel spat, že je bil alarm. Sovražnik je prodril bojno črto na Sveti gori. Z vso naglico je moral odriniti z avtomobilom čez Čaven proti sovražniku. Tam je prišel takoj v bitko na nož in je udrihal kakor blazen. V štirih urah se je posrečilo sovražnika vreči nazaj. Po bitki je šel v rezervo za 14 dni, nato pa v Tirole. Tam je bival v sneženih predelih. Boril se je neprenehoma do avgusta 1918. Potem se je odpeljal kot bolnik v Šlezijo, kjer je bil le osem dni, a nato so ga poslali v Celje in od tam na dopust.

Takrat pa se je vojna vendar že končala.

Doživljaji iz svetovne vojne.

Mihelič Anton, Žimarice, III. v.

Vsaka vojna zapusti zle posledice, posebno hude je pustila grozovita svetovna vojna. V tej vojni je padlo mnogo nedolžnih žrtev v branu za svojo domovino.

Na nedeljo, 27. julija 1914. je bilo izdano povelje, da morajo vsi tisti, ki so odslužili vojaško dolžnost, pa do 50. leta starosti pod orožje. Zelo težko so moški zapuščali svoje domove, a še težje žene in otroke.

Žene so morale z otrki obdelovati zemljo, ki jih je redila. Res ^{bilo} da je ženam in otrokom doma zelo težko, ali še dosti težje je bilo možem, vojakom. Vedno so bili v objemu smrti.

Naš sosed mi večkrat pripoveduje o vojni, n. pr.:

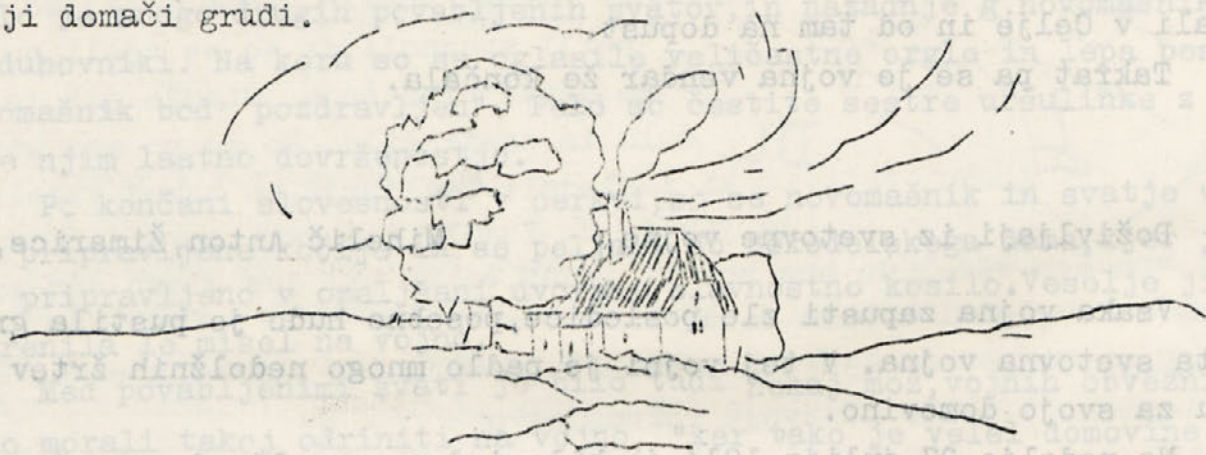
Na Sveti gori in njeni okolici so se vršili strašni boji. Neke temne jesenske noči se je vnel napad, pri katerem je bil tudi naš sosed. Italijanov je bilo dosti in vsi pijani so pobijali sovražnika kakor steklo žival. Avstrijske čete so bile premagane. Naš sosed se je zatekel v cerkev, se stisnil v kot in tam čakal v negotovosti, kaj bo. To pa je bilo nevarno, mislil si je, če pride sovražnik v cerkev, bo posvetil in ga ubil, zato se je splazil skozi okno venkaj, tam se je vlegel na kup mrličev in čakal, dokler se sovražnik ni pomiril. Proti jutru je odšel k svoji četi, kjer je pa dosti vojakov manjkalo.

Drugi doživljaj! Ko so Italijani napadli naše čete so se naši precej časa hrabro branili. A ker je bilo sovražnika le preveč, so morali naši poskakati v vodo, da so se rešili, bilo je šest mož. V vodi so bili kake štiri ure. Eden je bil zmrznil, drugi pa so občutili težke

czeblina na nogah.

Vojno so občutili tudi tisti, ki so bili doma. Vojaštvo je pobiralo seno, živež in železnino. V naši farni cerkvi so vzeli zvonove, da so jih prelili v topovske krogle. Pri sosedu so si bili napravili betonirano jamo, da so vanjo skrivali živež.

Koncem 1918. leta pa so pometali vojaki puške od sebe in šli vsak k svojim čakajočim. Zemlja je bila sita nedolžne krvi. Ranjena in precrana od topov je molče čakala boljše bodočnosti. Človek, prej kakor žival, se je zopet spremenil v človeka, zaželel si je košček zemlje, ki bi jo mogel mirno obdelovati. Z vse vnemo se je oprijel zamujenega dela in iz razvalin ter poteptane zemlje si je s trudom uredil hišico in krog nje košček zemlje, ki jo je ljubil bolj kot prej. Kajti zdaj je znal še vse bolj ceniti mirno življenje sredi ljubljenskih domačih, na svoji domači grudi.

Kako je bilo mojemu očetu v svetovni vojni.

Lesar Marija I. b. v.

Moj oče je bil šele 18 let star, ko je moral iti na nabor v Ribnici. Tam je bil spoznan kot sposoben za vojaka. V osmih dneh je že moral oditi na Štajersko v Admont, kjer je bil šest tednov. Tam so ga preoblekli v vojaško obleko in izvežbali za bojišče. V šestem tednu so dobili novo obleko, znak da se bliža odhod na fronto. Čakali so samo še brzojavke, potem so šli v lepo samostansko cerkev k spovedi in sv. obhajilu. Potem so duhovniki odpeli libero za vse in odzvonilo jim je. Težko jim je bilo pri srcu, ker vedeli so, da grede mnogi od prisotnih v smrt.

Na postaji je čakal dolg vlak z živinskimi vagoni. V vsak vagon so natlačili po 42 vojakov. Nič niso vedeli, v katero stran jih peljejo. Šele potem, ko je vlak vozil proti Ljubljani, so spoznali, da grede na Italijansko. V Postojni se je vožnja prenehala. Potem so šli peš na Fajti hrib. Tam se je bila deveta ofenziva, grozna bitka. Dosti jih je padlo, še več je bilo ranjenih. Osem mesecev je imel moj oče vendar srečo, da je ostal zdrav. Dne 2. marca 1917. ko so bili izmučeni od ponočnih napadov Italijanov, je šlo sedem vojakov počivat v malo

kaverno. Komaj so zaspali, je pred kaverno treščila granata, ki je težko ranila mojega očeta v desno roko in v glavo. Tudi drugi tovariši so bili ranjeni, samo eden je ostal nepoškodovan. Takrat bi bil kmalu izkrvavel, če ne bi bil prišel njegov tovariš in ga za silo obvezal. Potem je zbežal z veliko muko v večjo kaverno, kjer se je nahajalo več vojakov in tam je obležal nezavesten.

Ko se je zavedel, je trpel strašno žejo, pa ni bilo niti kapljice vode nikjer. Ko se je zmračilo, sta ga nesla dva sanitejca iz kaverne na obvezovališče.

Ko sta ga nesla po cesti, so začele padati granate, oba sta se ~~u~~strašila in sta ga pustila na sredi ceste in zbežala. Granate so strašno padale na vse strani. On si ni mogel nič pomagati, ker je bil oslabljen od izgubljene krvi. Ko so nehale padati granate, sta se vrnila sanitejca, misleč, da so granate raztrgale zapuščenega ranjenca na kosce. Po čudnem naključju pa je ostal živ. Nesla sta ga naprej na prvo obvezovališče, od tam so ga odpeljali z avtomobilom v bolnico v Štanjell. Trpel je grozne bolečine. Po enem mesecu so ga odpeljali v bolnico na Madžarsko, kjer je ostal eno leto. Tam je bilo zelo slabo. Jeli so samo kuhano peso. Glava je bila kmalu dobra, roka je bila zelo razmesarjena. Operiran je bil štirikrat. Od bolečin in slabe hrane je bil eno leto v postelji. Ko so bile rane zaceljene, so ga poslali v Ljubljano na pregled, kjer je bil spoznan kot stalno nesposoben za vojaško službo. Sedaj je 60% vojni invalid.

Lepa si pomlad zelena, brž ko se ozeleniš,
mladim fantom žalost striš.

Levstek Jože III. r. v. l. š.

Moja mama pripoveduje takole: Z žalostjo v srcu se spominjam 27. julija 1914. leta, ko se je pričela svetovna vojna. Ker je bilo ravno sodraško farno žegnanje, smo šli zjutraj k sveti maši. Povsod so bili že nalepljeni veliki plakati, ki so klicali može na vojno. Nihče ni govoril drugega kakor o vojni. Najhujše je bilo popoldne, ko so se naši dragi očetje, bratje, sorodniki in znanci odpravljali z doma.

Naš oče je služil triletni vojaški rok. Bil je konjenik, ali kakor so rekli stari ljudje, dragonar v prelepi sončni Gorici. Čez dva meseca bi se imel vrniti domov, pa ga je vojna privezala še na štiri-letno službovanje. Ali sreča mu je bila mila. Skoro vsa štiri leta je bil na Štajerskem za kuharja. Stražil je nekaj časa ujetnike in jim je rad pomagal po svojih močeh. Šele po sedmih letih se je vrnil domov na dopust, a ni bilo minilo teden dni, ko je bilo konec vojne.

V velikih trumah so se vračali čez naše kraje lačni, raztrgani, umazani in komaj malo živi vojaki ter si prosili hrane po vasch.

Takrat so morali naši možje zopet prijeti za orožje in iti na Jesenice čuvat našo ljubo slovensko zemljo.

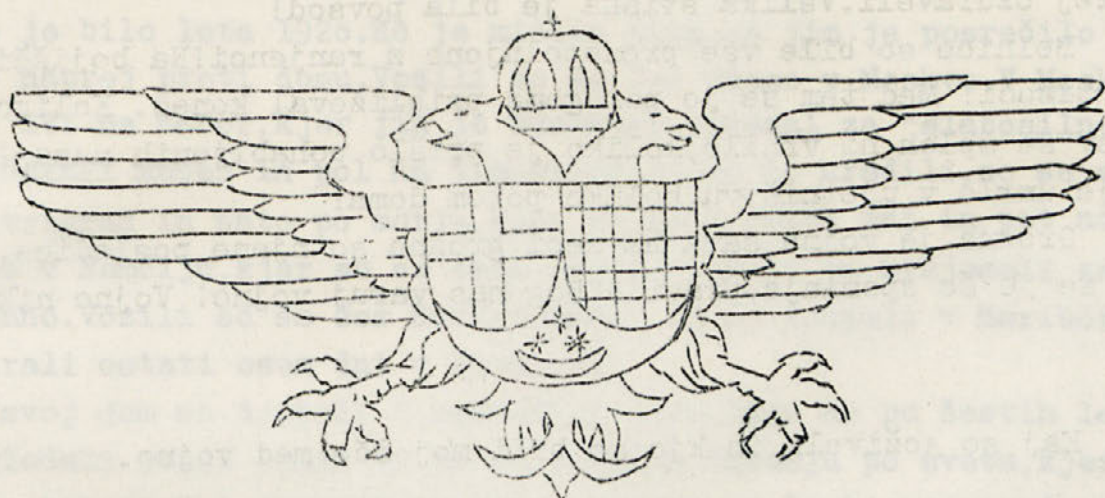
Kaj je doživel ata med vojno. Petrič Marija IV.r.v.l.š.

Ata mi je pripovedoval, kaj je doživel v svetovni vojni. Prišel je 19. maja 1914. iz Amerike domov. Kmalu nato so ga poklicali na orožne vaje v Ljubljano, kjer ga je zajel klic "Na vojno!" Avstro-ogerska je izdala namreč med tem vojno napoved Srbiji in zaporedoma drugim državam.

Moj ata je bil prideljen sanitejcem. Vse sanitetno moštvo je moralo na delo, da pripravijo sanitetni material za vojno. Od 25. do 28. julija je vršil stražo na vratih, kjer je sprejemal došle mobilizirance. Naval je bil tak, da se ne da popisati, spali so kar po tleh dvorišča garnizijske bolnice. Med došlimi je bilo tudi dosti njegovih prijateljev in znancev. Po nekaj dneh so se odpeljalil v Galicijo do mesta Stry, od tam so šli peš nekaj dni. Imeli so veliko voz in konj z zdravstvenimi pripravami, 252 izvežbanih sanitejcev, 2 oficirja. Med njima je bil tudi stotnik Colarič, poznejši major v Jugoslaviji, dalje tukajšni domačin vojni duhovnik Zajc, 8 zdravnikov in 2 apotekarja, eden izmed njih ribniški lekarnar Ančik. S temi ljudmi je bil moj ata skoro ves čas skupaj. Dne 18. avgusta so trčili prvič s sovražnikom, bilo je okrog štirih zjutraj. To je bilo pokanja pušk, granat, strojnic in šrapnelov! Takoj so dobili polno ranjencev, kar na prostem so postavili zasilne ščote v veliki nevarnosti za lastno življenje. Moj ata je pomagal zavozovati ranjene vojake. To mučno delo je trajalo do mraka, ranjencev je bilo vse zasuto, veliko je bilo mrtvih med njimi. Čedalje bolj nevzdržno je bilo, kar pride povelje za nagel unik. V daljavi so zapazili kozake. Na noč se je začel splošen nered, vse je bežalo, kamor je kdo mogel; vse naokrog je bilo v ognju, slišalo se je ječanje ranjencev, vojakov, civilnih ljudi, posebno otrok in žensk. Nihče si ne more predstavljati te grozote! Vojaštvo je moralo prvo na cesto, da pospravijo vozove in topove. Kdor je bil bolj surov je prej utekel smrti. Streljanje se je slišalo na vseh straneh, zgodili so se slučajni, da je ustrelil Avstrijec Avstrijca meneč, da je sovražnik. Uničen je bil ves sanitetni material in veliko moštva. Med to zmešnjava so prišli do mesta Glinjana v Galiciji, kjer so se zopet po malom sešli, Moj ata in Ančik sta se žalostno pozdravila: "Ribnica, nikdar več se ne vidimo!"

Po velikih in napornih bojih in ob velikem pomanjkanju hrane, je prehodil ^{teh} v letih ata s tovariši vso Galicijo. Nato so bili vsi premaknjeni na italijansko fronto. Do Vrhniko so se peljali z vlakom, potem so hodili preko Krasa, dokler niso prišli v Kostanjevico. Kasneje so odšli na Tirolsko do Primolane. Tik pred razpadom so ga poslali s tre-

mi možmi v Ljubljano po potrebnim materialom za saniteto. Iz Ljubljane je odšel domov brez vsakega dopusta. Med tem je bil razpad Avstro-ogerske monarhije in ustahcnila se je tretina jugoslovanska država.

Nikdar več vojne!

Prijatelj Milka III. r. v. l. š.

Temni oblaki so se leta 1914. zbirali nad Evropo. V juliju se je začel grozen klic: "Vojna, vojna!"

Zavzeti poslušamo otroci, kadar nam starejši ljudje pripovedujejo o doživljanjih iz svetovne vojne.

Glasno jokanje je spremljalo očete in brate, ko so se odpravljali na vojno. Možje so se poslavljali od svojih dragih z veliko žalostjo, ker nihče ni vedel, ali se bodo še kdaj videli ali ne. Doma so ostali le žene, starčki in otroci. Dela je bilo čez glavo, ker je primanjkovalo moških moči. A ker tudi delavne živine ni bilo, je dalo konje vojaštvo na razpolago, ki se je med vojno mudilo tukaj, a kmetje so jih morali zato krmiti. Vedno so prihajale komisije, ki so zahtevale od ljudstva zdaj konje, zdaj govejo živino, potem prašiče in živež, še staro železo in celo zvonove iz župne cerkve so pobrali. Šolska mladina je nabirala koprive, listje malin itd.

Ni čuda, če je tudi civilno prebivalstvo trpelo pomanjkanja. V trgovinah kar čez noč niso imeli nobene reči več na prodaj. Obleke, čevlje, živila, vse se je dobilo proti gotovem denarju le na izkaznice, a še na te je bilo treba čakati po ure in ure. Kar so dobili potom izkaznic, je bilo malovredno, obleke so bile iz kopriv ali iz papirja, čevlji so imeli lesene podplate.

A v sili postane človek iznajdljiv. Kar so mogli ljudje na kmetih utrpeti, so odnesli v mesto, da so prinesli na skrivaž domov sladkorja, petroleja in drugih najpotrebnejših predmetov. Kar je imel kdo v mestu, da ni nujno potreboval, je zamenjal naskrivaž na kmetih za neobhodno

Takrat so morali naši vojne zopet prijeti za orožje in iti na Jasni-
potrebna živilla. Kako hudo je bilo ubogim materam z majhnimi otroci, ko
jih niso mogli nasititi. Razen tega bi bilo treba poslati očetu, sinu
ali bratu k vojakom kak pribojček - a kje vzeti! Na frontah so stra-
dali, doma so stradali, celo ranjenci niso dobili, kolikor bi rabili, da
bi prej ozdraveli. Velika stiska je bila povsod!

Bolnice so bile vse prenapolnjene z ranjenci! Na bojiščih so umi-
rali tisoči! Med tem se je polagoma približeval konec. Koliko gospo-
darjev se sploh ni vrnilo, koliko je prišlo pohabljenih nazaj? Koliko
mož je umrlo v ujetništvu, koliko potem doma!

Grozna je vojna sama za sebi, grozne so njene posledice. Vsak,
kdor se je še sponinja, pravi: "Bog nas varuj vojne! Vojne nikdar več!"

Kaj so doživeli in kje so bili moj oče med vojno.

Cvar Jože IV. r. v. l. š.

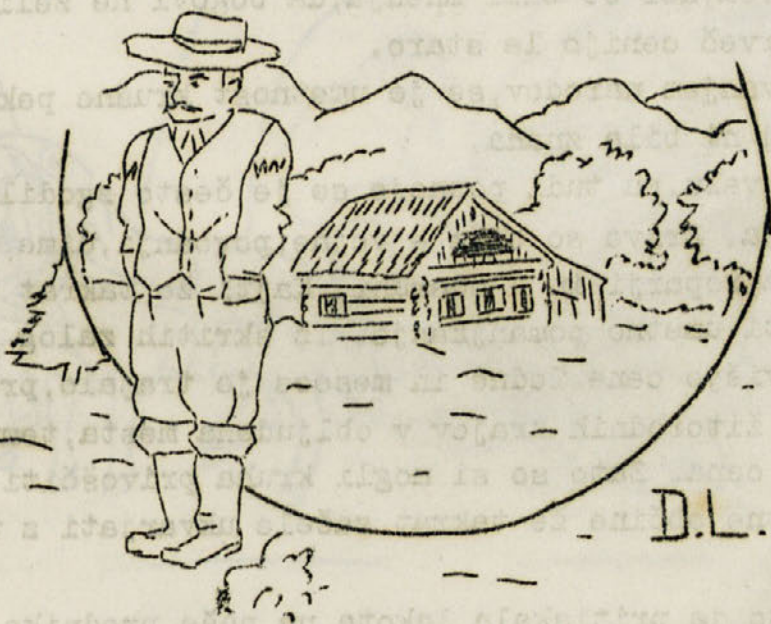
Ko je nastala svetovna vojna, so šli moj oče takoj na fronto v
Galicijo. Tam so ostali od začetka vojne do leta 1915. Prehodili so več-
krat vse Karpate in vso Galicijo. Ob neki priliki so bili zajeti pri
Jasloven. Od tam so jih Rusi gurali do Kijeva peš. Dolga je bila pot, to-
da hodili so z drugimi vred v vrstah kljub prašnim oblakom, ki so jih
dvigale žuljeve noge, kljub lakoti in še hujši žeji. Bili so pač ujetnik.
Nato so se peljali z vlakom. Vozili so se kakih 30 dni v Azijo, v mesto
Skobelov, kjer je podneje zelo toplo. Vsled vročine, izmučenosti in
splošne oslabelosti so vsi Avstrijci zboleli. Tudi oni so zboleli, dobi-
li so malarijo, na kateri so trpeli tri leta. Razen tega so bili bolni
na nogah, in tifus jih je napadel. Tam so živeli eno leto in pol v
turških vojašnicah in hodili, ko so ozdraveli, na vojaško delo. Potem so
jih premaknili v mesto Taškent, kjer so hodili delat na železnice. Do-
bivali so precejšno vsoto denarja na dan, in sicer 35 kopejk, potem so
jih premestili v neko tvornico za čiščenje bombaža, kjer so delali do
revolucije.

Z revolucijo je nastala velika lakota, šli so si po mestih iskat
zaslužka. Bili so v Kazalinsku, Bečeguru, kjer so nakladali na lokomoti-
ve in hodili odkidavat vlake, ki jih je čez noč zametel sneg, tako da
so zaslužili veliko boljševiskega denarja, ki jim je pa le malo kori-
stil. Potem so se vrnili v taborišče Kazalinsk, a nato so se odpravili
na pot proti domu. Zbralo se jih več in najeli so Kirgize z velblodi,
da so jim nosili vodo in potrebni živež, kadar so bili utrujeni. Tam je
treba potovati kakih 7 do 8 dni, da se dospe do kake človeške naselbi-
ne. Ko so dospeli do gostejše naseljenih bivališč, so se Kirgizi vrnili,
oni so pa potovali naprej po neskončni Sibiriji. Nekega dne so trčili
zopet na ruske protirevolucionarje. Dobili so jih kozaki, ki so jih
pretepli, ter bili mekaj dni, pod njihovim nadzorstvom. Ko so boljševiki

pritisnili na kozake so ti izginili čez noč. Pri kozakih je poveljeval general Kolčak. Sedaj so potovali proti Omsku, Novem Nikolajevsku in Projskem. Do tu so potovali večinoma peš, potem so se pa vozili do Kulepe. Tam so bili ustavljeni. niso jim pustili potovati dalje, morali so delati, kar so jim zaukazali. Postali so bolničar, kjer se jim je dobro godilo. To je bilo leta 1920. Ko je minila zima, se jim je posrečilo oditi zopet naprej proti domu. Vozili so se čez Odeso v Moskvo. V Moskvi so morali iti na nabor, kjer jih je zdravnik spoznal za "slabosilne". Potem so čakali mesec in pol na transport. Ko so to uredili, so se vozili v Petrograd in nato po morju, kjer so bili štiri dni in pet noči. Dospeli so v Nemčijo, kjer so se zelo udobno vozili in prejeli zadostno hrano. Vozili so se čez Berlin, Dunaj in so dospeli v Maribor. Tam so morali ostati osem dni v karanteni.

Na svoj dom so dospeli 8. septembra 1920. Tako so po šestih letih zopet zagledali svoje ljudi in se po tolikem tavanju po svetu, kjer so užili več slabega kot dobrega, v vednem strahu za življenje, vendar že enkrat lahko v miru odpočili pod domačim krovom.

Naš vsakdanji kruh.

Olga Vodopivec Vrbičeva, učiteljica

Prebirajoč zgodovino, prihajamo do prepričanja, da je človeštvo prehodilo lep kos poti, preden mu je kruh postal vsakdanja hrana.

Učeni možje, ki so se s tem vprašanjem bavili, domnevajo, da so ljudje v pradavnini zobali zrna prvotnih žitaric, ki jih ni sejala človeška roka. Rasle so, kjerkoli so hotele, zorele so, kadarkoli so mogle. Kasneje se je človek navadil, sejati žito na pripravnih krajih, a hranil se je še vedno na isti preprost način. Za zvečenje je itak imel dobre, močne zobe in časa na prestanek! Sčasoma je spoznal, da bi zobem delo olajšal, če bi zrnje na kak način zdrobil. Precejšen korak naprej je storil, ko je natresel žitnih zrn v izvotleni kamen in jih trl z drugim kamnom. To je bil začetek mlina!

Če je prišlo zraven po naključju malo vode je nastal neke vrste močnik, ki se je na soncu ali v ognju strdil. Na ta način se je snov dala dalj časa ohraniti, ne da bi se pokvarila - to je bil začetek kruha.

Morda je kdaj po naključju ostal tak kruh neposuščen, pa se je začel kisati in kvasiti. Tako "pokvarjeno" testo so ljudje spočetka prav gotovo zavrgli. Našla pa se je bistra glávica, ki je na vse načine poskušala, ali se ne bi dalo to še kako porabiti. In res, kvašeno testo je postalo prav rahlo in užitno, če so ga pekli v žerjavici. Tako je zagledal prvi kruh beli dan.

Zgodovina omenja, da so znali stari Egipčani in Babilonci že peči pravi kruh. Od njih so se naučili Feničani, prvi trgovci, ki so mnogo potovali po morju. Kako jim je bilo ustrezno s takim posušnim kruhom ali prepečencom, ki se še na tako dolgi vožnji ni pokvaril. Polagoma so se po Feničanih seznanili s kruhom Stari Grki, Stari Rimljani in drugi. Kaj kmalu so razlikovali pšeničen kruh od ječmenovega. Imenitnejši sloji so si privoščili pšeničen kruh, a za sužnje je bil še ječmenov predober! Oni prvotni opresni kruh iz napol strtih zrn pa so še vedno pekli bogovom, ker so bili mnenja, da bogovi ne želijo in ne ljubijo napredka, marveč cenijo le staro.

S preseljevanjem narodov, se je umotnost krušne peke zanesla še tja, kjer do tedaj ni bila znana.

V srednjem veku, pa tudi pozneje se je čisto zgodilo, da je zmanjkalo žita in kruha. Krive so bile - vojne, povodnji, ušne, pa tudi slaba prometna sredstva, roparji in - odiruhi. Kajti že takrat so znali špekulantje napraviti umetno pomanjkanje. Iz skritih zalog pa so prodajali blago za tem višje cene. Tedne in mesoce je trajalo, preden je prišel voz žita iz žitorodnih krajev v obljudena mesta, temu primerna je bila seveda tudi cena. Zato so si mogli kruha privoščiti le bogataši. Vendar so se mestne občine že takrat začele ukvarjati z ureditvijo ljudske prehrane.

Kako pogosto je pritiskala lakota na naše prednike, lahko čitamo v Valvazorjevih knjigah. In tudi o tem, kako so že takrat znali med moko mešati zdrobljeno lubje, želod, zlasti še zmlete lišaje, ki so se potem zelo napili vode. Obupano ljudstvo je marsikateremu peku in trgovcu razbilo prodajalno ter z glasnim vpitjem od občinskih mož zahtevalo od pomoči, pa ne mo, ne drugo ni nasitilo sestradanih želodcev.

V tridesetletni vojni so naše dežele hudo trpele. Ni jih sicer zadela vojna vihra, pač pa vse njene posledice, kakor visoki davki, kmetski upori, kuga, draginja in celo lakota. Stradali so v mestih kakor na deželi. Na tisoče ljudi je pomrlo vsled pomanjkanja, mnogi pa so se preselili s trebuchom za kruhom.

Ob veliki francoski revoluciji je bila zopet silna draginja, ki se je stopnjevala do popolnega pomanjkanja kruha. In ob Napoleonovem času! Stradala je skoro vsa Evropa, med tem tudi naše dežele. Nerodovitna leta so se vrstila, tako, da so bile žitnice popolnoma prazne,

niti za seme ni bilo zrnja pri hiši. V starih čitankah smo čitali o si-
nu, ki je imel svojega starega očeta skritega v kleti, kamor ga je ho-
dil izpraševati za svet. Izkušeni starček je učil sina: "Razderi slama-
to streho na hiši in vsak snop skrbno otepi, mogoče dobiš kako zrno, da
ga boš vsejal." Taka stiska je bila.

Moja stara mati so pravili, da so morali tudi pri nas žito, ki so
ga pripeljali trgovci ob tržnih dneh na prodaj, zaklepati v kašče z že-
leznimi vrati, h Blaževim, Ozalovim in ^{ug}drām, ker bi drugače razjarjena
množica voz oplenila. Občinski možje niso dovoljevali, da bi se tedaj
žito na naših sejnih prodajalo ljudem izven naše občine, zato je prišlo
dostikrat do srditih, življenjsko nevarnih popadov. Tudi druge občine
in celo Ljubljana je imela take občinske kašče za spravljanje žita.

D.L.

Iz lastne izkušnje vem, kako hudo je bilo za kruh in moko med
svetovno vojno. Oblasti so sicer izdajale tedenske karte za nabavo mo-
ke. Toda ure in ure so stali ljudje v vrsti in čakali, da so dobili ne-
kaj dkg na osebo za ves teden. In še to, kar so dobili, je bilo moki
kaj malo podobno. Karkoli se je dalo zmlati, so zmlali in prodajali za
moko. Tako fižol, bob, lubje, opeko, razne korenine in zelišča, olupke, stor-
že in kar je še podobnega. O boleznih želodca je tožilo vse vprek, ne-
kateri so zboleli vsled pomanjkanja hrane, drugi vsled nezdravih pri-
mesi. Stradali so po mestih še mnogo bolj kot po kmetih. Kdor je imel
svojo zemljo, se je nasitil za silo vsaj s krompirjem, zeljem, in drugi-
mi domačimi pridelki. Hudo pa so bile prizadete številne družine po
mestih, ki niso imele s čim kupiti živeža za svoje stradajoče otroke.

Mladi fantje, ki bi bili najbolj potrebni krepke in zdrave hrane

za svoj telesni razvoj, so stradali na bojnih poljanah. Še hujše pa se je godilo možem ujetnikom. Vsa smetišča so prebrskali, če bi se ne našlo vendarle kaj, kar bi hotelo po grlu dole.

V teh kratkih povejnih letih smo pa že skoraj čisto pozabili, kako hudo nam je bilo brez kruha, čeravno vsak dan prosimo v očenašu: "Daj nam danes naš vsakdanji kruh!"

S to številko se zaključuje drugi letnik našega šolskega lista. Vsi, ki ste spravljali letošnje številke, imate sedaj 140 strani debelo knjigo, ki ste jo prejeli brezplačno, kot dar tukajšnjega Podmladka Rdečega križa, čigar prvo desetletnico smo proslavili letos.

Vsem, ki so kakor koli pripomogli, da je izhajal list "Iz naše doline", se najtopleje zahvaljujem, tako vsem tistim, ki ste prispevali z nalogami in onim, ki so jih pregledovali in popravljali, učencu Debeljaku Ludviku za njegovo risarsko delo ter onim redkim dobrotnikom, ki so se spomnili, da potrebuje list tudi denarne pomoči.

Želel bi, da bi vsi, ki ste letos sodelovali, ostali tudi v prihodnje naši zvesti sotrudniki, pridružili naj bi se nam še novi, tako, da nas bo lepa družba, ki bomo skupno zbirali pestro gradivo domače okolice.

V šolski kuhinji Podmladka Rdečega križa se je v letošnjem šolskem letu izdalo 3476 porcij, 25 slabotnim učencem se je delilo vsakodnevno 1 žlico ribjega olja.

Za stalno rastavo Lige društev Rdečega križa v Parizu smo ošposlali dvoje del, in sicer slike sv. Antona, ki jo je narisal učenec Debeljak Ludvik in voziček netovorjen z domačo leseno suho robo, a za razstavo Rdečega križa v Rimu nekaj lesene robe, okrašene z našimi narodnimi motivi in nekaj številok našega šol. lista.

Dalje je Podmladek zbral zopet za razstavo v Londonu našo lepo suho robo, ki so jo darovali gg. Ivanc Evgen, Oberstar Josip, Fajdiga Fran in Zveza domačih lesnih obrti, vsi iz Sodražice ter Pakiž Ivan iz Zamostca št. 57 in Pakiž Ivan iz Zamostca št. 21, za kar se jim tudi na tem mestu najtopleje zahvaljujem.

S prispevki glavnega odbora Rdečega križa in kraljevske banske uprave si je naša šola nabavila aparate za žgalno tehniko, v kateri se vadijo učenci iz višjih razredov. Njih dela boste videli koncem leta na šolski razstavi.

Glejmo, da bomo v drugi desetletnici obstoja Podmladka Rdečega križa na naši šoli obdržali vse te ustanove, jih čim bolj izpopolnili ter skušajmo vpeljati še kaj novega!

Vsem učencem in učenkam želim prav prijetne počitnice, v katerih se dodobra oddahnite, da boste v novem šolskem letu s svežo močjo prišli za novo delo.

Srečno!

Stanko Vodopivec, šol. upravitelj.

Stanko Vodopivec